

Марио Лигуори¹
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет

ИДЕАЛИЗОВАНИ ЈУГ: КОНСТРУКЦИЈА МЕНТАЛНЕ СЛИКЕ НАПУЉА У ПУТОПИСИМА АВГУСТА ЕМИЛА ЛИНДБЛУМА И УЛОФА СТЕРНЕРА

Апстракт: Путописна литература шведских аутора из XIX и XX века одликује се снажном идеализацијом напуљског краја као дестинације топле климе и богатог културног наслеђа. Иако постоје и други региони Медитерана са сличним климатским условима, Напуљ у шведским путописима заузима посебно место као простор у ком се сусрећу трагови античке прошлости и митске димензије природе. Таква представа у делима аутора попут Августа Емила Линдблума и Улофа Стернера доводи до стереотипне и романтизоване слике овог поднебља. Анализа њихових записа показује доминацију позитивних стереотипа о „лепој земљи аутентичних људи”, с фокусом на естетске и културне аспекте, док се у потпуности занемарује критичка рефлексија о комплекснијим и трагичнијим појавама у локалном животу и карактеру становника. Овај феномен отвара питања везана за природу путописног жанра и улогу културних предрасуда у формирању менталних слика о Другима, посебно у контексту шведског односа према Медитерану.

Кључне речи: културе у контакту, путопис, Напуљ, Италија, имагологија, шведски путописи о Италији.

1. Увод

За шведске путописце који су боравили у јужним крајевима Европе у периоду од XVIII до XX века, привлачност Напуља и његове околине представљала је више од обичне жеље – била је то врста примарног, готово природног на-

¹ mario.liguori@ff.uns.ac.rs

гона који их је привлачио због благодати топле медитеранске климе. Иако је деловала као једноставан порив, ова жудња носила је у себи мистичан и неухватљив аспект, као и неку врсту баналне нужности, која их је терала да трагају за животом и лепотом на југу Европе, односно у Италији. Иако су шведски путописци могли да пронађу сличне климатске услове и у другим медитеранским крајевима, Напуљ се у њиховом менталном пејзажу посебно издвојио као поднебље које у себи сажима и одјеке далеке античке прошлости и митску ауру тајанствене и импозантне природе. Ово схватање може се јасно препознати у делима значајних шведских путописаца као што су Август Емил Линдблум и Улоф Стернер.² Њихове хронике обилују живописним, сликовитим описима дивног поднебља: Напуљ је магичан град; тамо се историја и географија спајају у јединствену симфонију природних и културних вредности, које немају себи равних нигде другде на свету. Гунаршон и Ахлунд истичу да су шведски путописци, у духу традиције европског Гранд тура, већ у XVII веку сматрали да је Италија дестинација која се подразумева: краљ Густав III био је само један од бројних путника који су посетили Апенинско полуострво у потрази за инспирацијом у достигнућима античке културе (Gunnarsson & Ahlund, 2004:p.10). Шведски краљ боравио је у напуљском крају током јануара 1784, при чему је приоритет дао археолошким локалитетима Помпеји и Херкулануму, док је Везуву, за разлику од многих других сународника, посветио сразмерно мало пажње (Olausson, 2004:p.62).

Током својих путовања шведски путописци истицали су готово само позитивне аспекте који се односе на „лепу земљу и њене веселе становнике“, посебно се задржавајући на непосредним и опипљивим елементима природе и културног амбијента. Детаљнија анализа њихових путних записа открива занимљив недостатак: ниједан од ових путника није се озбиљно бавио мрачнијим странама живота и карактера локалног становништва, нити је отворено постављао питања везана за трагичност и сложеност живота у напуљском крају, који је тада, према најпрозорљивијим европским посматрачима, био познат као ‘Рај у коме ђаволи обитавају’ (Сгосе, 2009:p.13). Ово се делимично може објаснити тенденцијом, која је била карактеристична за енглеске путнике XVII века, родоначелнике Гранд тура, да се занемарују и одбацују све оно што није повезано с грандиозном уметношћу; у складу с тим, ти су путници одбацивали католичанство и локалне обичаје, избегавајући дубље промишљање њихове

² У раду ћемо анализирати путопис *Rese-intryck ur min dagbok 1840 och 1841* Аугуста Емила Линдблума (Lindblom, 1842) и путопис *En ynglig på vandrande fot i Italien* Улофа Стернера (Sterner, 2011).

суштине (West, 2004:p.38). Но, изостанак критичког увида у описима Напуља у шведским путописима указује на тенденцију одржавања идиличне слике једног краја, која избегава суочавање са стварним друштвеним проблемима и комплексностима које су се налазиле иза фасаде привидне лепоте и историјске величине. Ова селективна перцепција са становишта имагологије одражава доминантне културне и интелектуалне оквире у којима су аутори деловали, као и личне стереотипе који су обликовали њихове представе. У тим наративима, који су морали задовољити потребу за идиличним и романтизованим приказом, митолошки и идеализовани елементи често су стављени испред стварности. Такво схватање Италије, нарочито њеног јужног дела, јасно се уочава код Бјернстола (Björnståhl, 1780), Еренсверда (Ehrensvärd, 1816) и многих других путописаца, како оних мање битних тако и оних значајнијих у историји шведских путописа. Ови аутори су приликом својих путовања кроз Италију првенствено били вођени идеализованом менталном сликом земље, често без дубљег познавања и анализе стварних социјалних, економских и културних појава које су обележавале свакодневни живот локалног становништва. Њихов приступ открива тенденцију да се Италија приказује кроз призму предрасуда и романтизованих очекивања, што је карактеристично за већину европских путописаца тог периода. Ова чињеница отвара питање о природи шведских путописа о Напуљу: да ли су они настали с намером да прецизно и веродостојно прикажу једно поднебље, или је стереотипизована представа о „лепом и сунчаном крају” била последица потребе да се у оквиру националних дискурса успостави алтеритет, који би био дијаметрално супротан условима северне Европе? Наше питање намеће потребу за преиспитивањем саме природе путописног жанра као књижевног корпуса: до које мере се путопис може сматрати уметничким делом које има одређену слободу у односу на реалност и да ли је он, пре свега, збир путних белешки које морају бити усклађене са стварношћу? Поред тога, поставља се питање да ли је Напуљ, као реална дестинација, био адекватно представљен у шведским путописима, или је пак сведен тек на улогу имагинарног алтеритета, замењујући стварност идеализованом сликом која је постала доминантна и искључујућа. Оваква рефлексивност указује на могућност да је стварни Напуљ био непотребан шведским путописцима, док је за њих значајнија била конструкција „идеје Напуља” као културног и интелектуалног феномена о којем је било речи у једном од наших претходних радова (Liguori, 2018). Дакле, без дубинског приказивања сложености и противречности напуљског живота, шведски путописци су се задржавали на површинским аспектима, што је резултирало једностраним приказом Напуља,

места где уметничка величина и природна лепота засењују све друге елементе стварности. Такав приступ, ма колико био у складу с традицијом европског путописног жанра, у суштини занемарује стварне друштвене и културне изазове напуљског краја. У погледу тога, најпроницљивији локални аутори указивали су на то да је Напуљ морао превазићи доминантну представу о „лепом крају” како би заиста постао модерна европска средина. Један од њих, Рафаеле ла Каприја, приметио је да је пропаст Напуљске републике из 1799. године историјски моменат у коме је град изгубио способност да себе перципира као модерно друштво, прихватајући стереотипну слику о себи као „лепој земљи”, од које се не очекује ништа осим естетске вредности (La Capria, 1986). Због тога савремени читалац који се упознаје с текстовима шведских путописаца мора имати у виду скандинавску културну перспективу, како би у потпуности разумео да се иза шарених фасада и митских прича које су обликовале представу о Напуљу у шведској свести, заправо крила стварност која ни изблиза није била толико идилична. Током XVIII века, Напуљ се афирмисао као једно од централних жаришта културног и научног живота у Европи, стичући обележја изузетно продуктивне и виталне метрополе, често концептуализоване формулом *Napoli nobilissima*. Ипак, завршница века означила је нагли прекид у историјском континуитету региона, изазван Напуљском револуцијом из 1799. године, која уместо антиципираног друштвеног и политичког уздизања генерише дубоку историјску трауму. Наиме, уместо да иницира отварање нове епохе напретка и благостања, Напуљска револуција представља прекретницу чије су последице имале далекосежно и дуготрајно дејство на друштвене, политичке и економске структуре региона (Liguori, 2018:pp.22–25). Покушај конституисања републиканског поретка окончан је неуспехом. На тај начин, идеали слободе и једнакости били су маргинализовани, док су последице револуционарног слома оставиле трајне трагове који су одредили развој Напуља током читавог XIX века. У том смислу, Напуљска револуција не може се тумачити искључиво као локални политички феномен, већ као комплексна историјска траума која је дубоко обликовала колективну меморију и идентитет.

Наведени изазови представљају основни мотив за одабир предмета истраживања у овом раду. Избор два путописна дела из различитих епоха омогућава систематско уочавање не само типичног приступа Напуљу и његовим становницима, већ и трајног континуитета у репрезентацији медитеранског простора, упркос историјским, политичким и друштвеним трансформацијама. Дела Августа Емила Линдблаума и Улофа Стернера, стога, откривају дугорочну константу у рецепцији, перцепцији и тумачењу медитеранског животног

окружења, пружајући вредан увид у начин на који се одређени просторно-културни мотиви епохално артикулишу у путописној традицији. У овом ћемо раду анализирати изабране шведске путописе о Напуљу с циљем да утврдимо у којој мери њихов садржај одражава романтизовану представу о овом поднебљу – представу која је током векова била предмет бројних имагинарних преиспитивања и интерпретација. Поред тога, истраживање ће се усмерити на разматрање узрока настанка оваквих слика о Другом у оквиру културолошког и историјског контекста.

2. Имаголошка перцепција Напуља Августа Емила Линдблума

Август Емил Линдблум заузима специфично место међу шведским путописцима XIX века који су своја запажања о Напуљу укључили у корпус европских имаголошких представа о Југу. За разлику од многих својих савременика, Линдблум учача и оне аспекте напуљске свакодневице који се не уклапају у романтизовани дискурс „града сунца”, али, упркос томе, он не показује спремност да их дубље анализира нити да изгради уравнотежену слику о простору у којем борави. Његов приступ, стога, остаје у границама традиционалне сентименталне перспективе, у којој се реалност редукује на низ егзотичних мотива и визуелних утисака, док се социјална и културна димензија града потискују у други план. Линдблум, који у Напуљу стиже почетком четрдесетих година XIX века, већ на самом почетку свог боравка подлеже снажном визуелном и емоционалном утиску Везува. Он се, као и бројни европски путници тог доба, позива на чувену сентенцу *Vedi Napoli e poi muori* (Lindblom, 1842:p.95), чиме већ уводи свој текст у поље митологизованог имагинарног Југа. У његовој визији, Напуљ је „аполитички полис”, простор у којем влада динамичан, али и хаотичан свакодневни живот, испуњен фигурама сиромашних житеља који путницима нуде ситне услуге у замену за храну или новац. Та сцена, према на први поглед документарна, одмах добија имаголошку функцију: сиромаштво и импровизација постају елементи „јужњачког карактера” који се, у шведској перцепцији, посматрају као антитеза северњачкој дисциплини и уредности. Иако примећује бројне социјалне аномалије, Линдблум их не доводи у везу са ширим друштвеним контекстом, већ их третира као нужно присутне бизарности, као егзотичне детаље који се спонтано јављају између лепоте и путничког доживљаја. Сводећи локалне бизарности на дух поднебља, Линдблум подразумева да су оне саставни и специфични елементи идентитета Напуља. Саветујући да се у Напуљу путује са што мање пртљага, он упозорава на то да су локални

носачи арогантни и склони преварама (1842:р.97), мада његова критика остаје на нивоу анегдоте ако се не узму у обзир друштвене динамике. Овде се већ уочава дихотомија „Север–Југ”, односно опозиција „ми–они”, која представља један од централних имаголошких механизма у европској путописној култури: док је Север пројекција рационалности, реда и моралности, Југ се уобличава као простор чулности, наивности и спонтаног хаоса, при чему се ове особине третирају као готово биолошки својствене његовим становницима. Из тога проистиче да Линдблум не показује жељу да преиспита постојеће стереотипе, већ их потврђује и естетизује. Када, на пример, говори о архитектури, он примећује да су зграде „равне и једноличне”, али да град издалека делује складно и лепо (1842:р.103) – као да је то неизбежно, јер Напуљ, према устаљеном стереотипу, *мора бити* леп. Затим Линдблум прелази на описе религиозних и културних симбола – чуда Сан Ђенара (1842:рр.108–109) и цркве *Santa Brigida di Svezia*, посвећене шведској светитељки Бригити, која у Напуљу носи титулу ‘свете удовице и принцезе Шведске’ (1842:р.111). Овај тренутак представља куминацију имаголошке пројекције: присуство шведске светиње у далеком Напуљу служи као симболички мост између Севера и Југа, између познатог и егзотичног, што аутору омогућава да одржи дистанцу, а ипак афирмише културну везу: на Југу се може уочити важан елемент Севера који носи позитивне, духовне и уметнички значајне карактеристике у свести локалног становништва.

У другом делу свог путописа, Линдблум описује архитектонске и урбанистичке особености града. Његови описи улица, балкона и тргова сведоче о искреној фасцинацији визуелним богатством Напуља. Улични продавци, жива атмосфера, па чак и топло јесење сунце (1842:р.214), у Линдблумовој нарацији добијају функцију метафора „животне енергије Југа”. Ипак, у мање познатим квартовима, писац бележи непријатне мирисе и прљавштину, премда и те појаве остају у оквирима фолклорне егзотике. Чак и „ужасна киша”, „јача него на Северу” (1842:р.219), постаје фигура која појачава утисак Југа као другачијег света, који функционише по неким другим природним и моралним законитостима. Кључни елемент Линдблумовог текста јесу лазарони – симболични представници напуљског становништва који се појављују у сваком путопису о Напуљу. Лазарони постају архетипски Други, амблем Југа као простора егзотичног, мада непрозирног, који пружа ужитак посматрања. На овом месту ваља нагласити да је Линдблум допутовао у Напуљ средином XIX века, када ‘су лазарони постепено губили снагу, представљајући све мању опасност по државу, али су зато постајали све више театрални, питорескни и фолклорни елемент поднебља’ (Лигуори 2022:р.322).

С имаголошког становишта, Линдблумов путопис показује како се Напуљ у процесу културне рецепције преображава у мит. Његов Напуљ није стварни урбани простор, већ симболички конструкт који репродукује вековне нордијске представе о Југу као „простору страсти и сунца”. Иако је био на корак од аналитичког продора у стварност коју описује, Линдблум остаје сурово заробљен у поетици стереотипа којом је прожета шведска путописна култура. Уместо да разложи мит, он га несвесно потврђује, остављајући читаоцу слику „очишћеног Напуља” коју је пружио славни француски писац Александар Дима Отац (Dumas, 2004): Напуљ у књижевности постоји више као имагинарна пројекција него као историјски и социјални ентитет. То је питорескна метропола макарона и лазарона, у којој су бизарности интегрални елемент свакодневног живота и у којој су нормативни оквири и вредносни системи такозваног цивилизованог света суспендовани.

3. Путопис Улофа Стернера: између визуелне имагинације и идеолошког дискурса

Улоф Стернер је један од шведских путописаца који су се у првој половини XX века суочили с изазовом интерпретације италијанског југа у светлу традиционалних нордијских представа. Његово путовање, реализовано између 1923. и 1924. године, резултирало је низом чланака објављених у дневним листовима *Social-Demokraten* и *Ny Tid*, као и књигом која је постхумно објављена 2011. године (Sterner, 2011). За разлику од неких других путописаца, Стернер није био превасходно писац већ сликар, што је у великој мери утицало на структуру и естетску организацију његовог путописног израза. То, иначе, није представљало новину у историји шведских путовања у Италију, с обзиром на то да су и ранији уметници, попут Аделкранца, Рена и Сергела, трајно тражили инспирацију у земљи коју су сматрали колевком антике и ренесансе (Cederlöf, 2004:pp.74–76). Привлачност Напуља за уметнике није необјашњива појава: многобројни шведски сликари из XIX и XX века представљали су напуљски пејзаж, у којем је Везув заузимао истакнуто место као доминантни елемент сцене.

Стернеров приступ Напуљу од самог почетка показује специфичан визуелни сензибилитет. Његов опис Везува, који он посматра с балкона у контемплативном расположењу (Sterner, 2011:p.54), открива уметникову тежњу ка обликовању пејзажа као живе слике, што подсећа на естетику романтичарске традиције Гетеовог „погледа ка Југу” (Goethe, 2010). Овакво представљање уводи Напуљ у визуелни код „града који треба посматрати”, где се географ-

ски простор претвара у сценографију, а природа постаје медиј за мисаону и емоционалну пројекцију. На путу ка врху Везува, међутим, Стернер бележи анегдоту у којој група локалних момака покушава да га превари, што он одбија с одлучношћу скандинавског путника (Sterner, 2011:р.55). Ова епизода уноси препознатљив мотив „путника и преваранта”, карактеристичан за европску путописну традицију, у којој се сукоб између северњачке моралне строгости и јужњачке спонтаности интерпретира као судар двају светова. Ипак, аутор ову ситуацију не анализира, већ је брзо прекида описом величанственог пејзажа с врха Везува, чиме се преваранство редукује на фолклорни елемент, док се у први план ставља естетика простора. Посматрајући двоструки залив, једрилице и приморске вароши, и Стернер попут славних путописаца из XIX века обликује Напуљ као простор парадокса – место где се рај и пакао сусрећу у истом пејзажу. Светлост мора и неба супротстављена је мрачном, хладном и опасном тлу вулкана, што ствара емблематски контраст између лепоте и претње. У том односу огледа се дуготрајна имаголошка структура скандинавског погледа на Југ: Напуљ је „Рај у којем обитавају ђаволи”, како је то већ раније формулисала традиција која потиче из XV века (Сросе, 2009:р.13), и коју су прихватили сви главни европски путописци. Посебно место у тексту заузима лик водича, човека који поред италијанског и наполитанског ‘говори три велика светска језика’, има четрнаесторо деце и очекује још потомака (Sterner, 2011:pp.56–57). Овај опис, иако изведен с извесном дозом хумора, у себи носи дубоку стереотипну матрицу: Југ, место животне хиперпродуктивности, инстинкта и нагона, супротстављен је рационалном и уређеном Северу.

Стернеров путопис доследно репродукује устаљене имаголошке опозиције које су већ постале конвенционални елементи европског путописног дискурса: плава боја мора и неба насупрот црном вулканском тлу, сунце насупрот хладном северњачком амбијенту, спонтаност насупрот дисциплини. При томе, негативни аспекти напуљске стварности – сиромаштво, хаос, преваранство – не тумаче се као друштвене категорије, већ се претварају у естетске знакове поднебља. Они постају део егзотичног фолклора, а не социјалног или историјског проблема. Ово се, наравно, лако може објаснити из имаголошке перспективе, с обзиром на то да се имагологија, како истиче Ивана Живанчевић Секеруш, не бави веродостојношћу одређене слике, већ начином на који се о њој писало (Живанчевић Секеруш, 2009:р.8). У описима свакодневице (жене које продају грождје или артичоке, улични призори, изненадни пљускови...) Стернер задржава тон дистанциране знатижеље. Његова запажања често се завршавају општим судовима, попут тврдње да ‘жене у Италији старе брже него

код нас' (Sterner, 2011:р.61), чиме се наставља линија дуготрајних северњачких стереотипа о „јужњачком животу“.

У последњем делу свог путописа, током путовања возом за Рим, Стернер коментарише политичке прилике у Италији, бележећи убиство Матеотија и изражавајући оштру осуду фашистичког режима, констатујући да је 'Италија постала војна држава' (2011:р.64). Истовремено, шведски сликар износи моралну осуду католичког свештенства, описујући свештеника који непрекидно пуши и пљује у присуству своје љубавнице. Ови детаљи показују да је аутор поседовао критички однос према институционалној и идеолошкој стварности, али да је тај критички импулс био усмерен на структуре власти, док је Напуљ остао естетизован простор, ван домета социјалне анализе. То се, како сматрамо, догодило зато што Напуљ у Стернеровој визији није реалан град већ имагинарна конструкција – митско место, истовремено „овоземаљско и ванвременско“. Његова функција у тексту није да прикаже стварност, већ да омогући пројекцију северњачке маште и потребе за алтеритетом. Стернер, као ни његови претходници,³ не описује Напуљ да би га објаснио, већ да би га искористио као огледало у којем се рефлектује сопствена културна самосвест. То имплицира да овај путопис, из имаголошке перспективе, представља пример „менталног Напуља“ – репрезентативне пројекције која надвладава стварност. Тај Напуљ, створен у нордијској свести, постаје трајни репрезентант јужњачке различитости, идеализованог простора који у исто време фасцинира и застрашује. У том смислу, Стернеров текст потврђује континуитет европског имаголошког модела у којем је југ Италије више културна идеја него географски простор. Из тога се да закључити да уметнички и путописни израз Улофа Стернера стоји на раскршћу између естетике и идеологије. Његово дело, истовремено визуелно и реторички прецизно, сведочи о трајности северног погледа на Југ схваћен као амбивалентни простор лепоте и деградације. Стернеров Напуљ, лишен конкретне друштвене анализе, остаје у потпуности у домену уобразиље – као имагинарни пејзаж у којем скандинавска мисао пројектује сопствене границе, страхове и чежње.

4. Закључак

Путописна сведочанства шведских аутора који су током XIX и XX века обилазили јужне крајеве Европе, а нарочито Напуљ и његову околину, чине значајан корпус текстова у којима се препознаје специфичан облик културне

³ Међу најзначајнијим путописцима који су описивали Напуљ издваја се Ехренсверд (Ehrensverd, 1816).

пројекције и имаголошке конструкције Југа. За шведске путописце привлачност напуљског поднебља није била пука радозналост нити обична туристичка мотивација; она је представљала дубоко укоревану потребу – готово архетипску жудњу – за топлином, светлошћу и културним наслеђем које је на различите начине недостајало скандинавском искуству. Та жудња, истовремено мистична и трезвена, резултирала је појавом менталне мапе у којој је Напуљ заузео место идеализованог простора – симболичког средишта сусрета античког наслеђа и природне раскоши. Таква представа, нарочито у делима аутора као што су Август Емил Линдблум и Улоф Стернер, показује континуитет у начину на који је шведска путописна традиција обликовала своје виђење Медитерана.

У текстовима Линдблума и Стернера Напуљ се појављује као спој историје и географије, културе и природе, али и као простор у којем је реалност сведена на позадину, док у први план ступају романтизовани елементи визуелног и митског. У духу традиције Гранд тура, ови шведски путописци истичу естетску вредност амбијента, топлину климе и „аутентичност” локалних становника, истовремено занемарујући друштвене противречности, сиромаштво и егзистенцијалне проблеме, који су у то време представљали саставни део свакодневице напуљског краја. То је разумљиво ако путописе читамо кроз имаголошку призму, имајући у виду да она не мора нужно одражавати стварно стање на терену (Живанчевић Секеруш, 2009:р.8). И то је, уосталом, у потпуној сагласности са установљеном традицијом путописног жанра, према којој је Напуљ често представљан као архетип медитеранске егзотике и сценографија где се сусрећу уметност, природа и страсти јужњачког живота. Као што запажа Бу Линдберг, шведски путописци у Италији нису трагали искључиво за уметничким делима и споменицима, већ и за питорескним и егзотичним аспектима свакодневног живота њених становника (Lindberg, 2004:р.17). Овакво селективно представљање стварности, међутим, указује на свестан или несвестан избор који је резултат ширег културног и интелектуалног оквира шведске путописне књижевности. У њој уместо критичке анализе или друштвене рефлексije доминира тежња ка одржавању идиличне слике – слике која не само да репродукује позитивне стереотипе о „јужњачком темпераменту” и „вечном сунцу” већ служи и као алтеритет скандинавском начину живота. У том смислу, Напуљ постаје не толико реално место колико културни конструкт, метафора Другости и уметничка пројекција жеље за супротним, живописним и емотивно интензивним светом. Оваква поетика путописног погледа нераскидиво је повезана с питањем границе између документарности и фикционалности у жанру путописа.

У раду смо се питали да ли је путопис одраз стварности или књижевна форма која се њом инспирише само у оној мери у којој јој је то потребно: у случају описа Напуља аутора Линдблума и Стернера, чини се да је превладала друга тенденција – она у којој реални град уступа место идеји о граду, „менталном Напуљу”, који постаје трајни елемент шведске културне имагинације. У тој идеји о Напуљу, коју смо раније дефинисали као *Идеја Напуља* (Liguori, 2018), мит, историја и природа бивају спојени у једну естетизовану целину која потискује стварни друштвени контекст, стварајући трајну представу о Југу као симболу лепоте и контемплативног бекства. Све наведено указује на то да су Линдблум и Стернер допринели формирању културне парадигме у којој је Југ – а посебно Напуљ – постао неопходни алтеритет у односу на нордијски идентитет. Тиме је створена слика која, ма колико била лирска, истовремено прикрива сложену социјалну и културну стварност. Управо тај раскорак између имагинарног и стварног Напуља представља кључну осу овог истраживања: анализа изабраних путописа омогућава да се препознају не само механизми идеализације већ и начини на које су културне предрасуде и колективне представе утицале на обликовање односа између Шведске и Медитерана. У том смислу, може се рећи да је шведска култура у извесној мери остала заробљена у традиционалним координатама перцепције Југа, које су се током векова одржале готово непромењене. Како истиче Солфрид Седерлинда, већ само помињање речи „Италија” довољно је да подстакне машту Швеђана и пробуди у њима визију уживања у животу, онога што се у културолошком дискурсу назива *La dolce vita* (Söderlind, 2004:p.7). И пошто верујемо, као што смо навели у једном претходном раду, да се све што су страни путописци рекли о Италији у извесној мери односи (и) на Напуљ (Liguori, 2012:p.323), сагледавањем оваквих процеса може се закључити да Напуљ у шведским путописима није само географска дестинација, већ пре свега културна идеја. Управо тај „ментални Напуљ” остаје трајни топос у шведској имаголошкој традицији, али и подсећање на то да сваки сусрет с Другим неминовно подразумева сусрет са сопственим представама, очекивањима и границама сопственог културног хоризонта.

Извори

1. Lindblom, A. E. (1842) *Rese-intryck ur min dagbok 1840 och 1841*, Karlskrona, Georg Ameen & Comp.
2. Sterner, O. (2011) *En ynglig på vandrande fot i Italien*, Västra Frölunda, HS APPI.

Литература

1. Björnsthål, J. J. (1780) *Resa Til Frankrike, Italien, Sweitz, Tyskland, Holland, England, Turkiet, och Grekland*, Stockholm, Nordström.
2. Goethe, J. W. (2010) *Viaggio in Italia* (Traduzione di Eugenio Zaniboni), Milano, Rizzoli.
3. Gunnarsson, T., Ahlund, M. (2004) Drömmen om Italien. I: Norlander, Sabrina (Red.), *Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 10–15.
4. Dumas, A. (2004) *Il Corricolo* (a cura di Gino Doria), Napoli, Colonnese.
5. Ehrensward, C. A. (1816) *Resa till Italien, 1870, 1871, 1872. Skrifven 1872 i Stralsund*, Strengnäs, Carl Eric Ekmarck.
6. Живанчевић Секеруш, И. (2009) *Како (о)писати различитости? Слика Другог у српској књижевности*, Нови Сад, Филозофски факултет.
7. Лигуори, М. (2022) Лазарони између историје и мита: анализа једне нарочите путописне појаве, *Књижевна историја*, Година 54, Број 177, Београд, Институт за књижевност и уметност, 313–327.
8. La Capria, R. (1986), *L'armonia perduta*, Milano, Mondadori.
9. Liguori, M. (2012) Il Grand Tour nel Paradiso abitato da diavoli, *Zbornik za jezike i književnosti Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, Knjiga II, Novi Sad, Filozofski fakultet, 319–327.
10. Liguori, M. (2018) *Ideja Napulja: predstave o raju u kojem obitavaju đavoli*, Beograd: Zavod za udžbenike.
11. Lindberg, B. (2004) Det antika arvet och Italien. I: Norlander, Sabrina (Red.), *Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 15–17.
12. Olausson, M. (2004) Med Gustav III i Italien 1783-84. I: Norlander, Sabrina (Red.) *Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 59–64.
13. Söderlind, S. (2004) Förord. I: Norlander, Sabrina (Red.), *Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 7.
14. Cederlöf, U. (2004) Svenska konstnärer i Italien på 1700-talet. I: Norlander, Sabrina (Red.), *Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 74–79.
15. Croce, B. (2009) *Un paradiso abitato da diavoli*, Milano, Adelphi.
16. West, S. (2004) The Grand Tour: En historisk bakgrund. I: Norlander, Sabrina (Red.) *Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 38–47.

Mario Liguori
Faculty of Philosophy
University of Novi Sad

THE IDEALIZED SOUTH: THE CONSTRUCTION OF NAPLES' MENTAL IMAGE IN THE TRAVEL WRITINGS OF AUGUST EMIL LINDBLOM AND OLOF STARNER

Summary

The travel literature of Swedish authors from the 19th and 20th centuries is characterized by a pronounced idealization of the Neapolitan region as a destination of warm climate and rich cultural heritage. Although other Mediterranean regions offered similar climatic conditions, Naples occupies a distinctive position in Swedish travelogues as a space where traces of ancient history intersect with the mythical dimensions of nature. Such representation in the works of authors like August Emil Lindblom and Olof Sterner results in a stereotypical and romanticized depiction of the region. An analysis of their accounts reveals a predominance of positive stereotypes regarding a “beautiful land of authentic people,” with a focus on aesthetic and cultural aspects, while critical reflection on the more complex and tragic facets of local life and character remains largely absent. This phenomenon raises important questions regarding the nature of the travel-writing genre and the role of cultural prejudices in shaping mental images of the Other, particularly in the context of the Swedish perception of the Mediterranean.

► **Keywords:** cultures in contact, travel writing, Naples, Italy, imagology, Swedish travelogues on Italy.

Sources

1. Lindblom, A. E. (1842) *Rese-intryck ur min dagbok 1840 och 1841*, Karlskrona, Georg Ameen & Comp.
2. Sterner, O. (2011) *En ynglig på vandrande fot i Italien*, Västra Frölunda, HS APPI.

References

3. Björnsthål, J. J. (1780) *Resa Til Frankrike, Italien, Sweitz, Tyskland, Holland, England, Turkiet, och Grekland*, Stockholm, Nordström.
4. Cederlöf, U. (2004) Svenska konstnärer i Italien på 1700-talet. I: Norlander, Sabrina (Red.), *Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 74–79.

5. Croce, B. (2009) *Un paradiso abitato da diavoli*, Milano, Adelphi.
6. Dumas, A. (2004) *Il Corricolo* (a cura di Gino Doria), Napoli, Colonnese.
7. Ehrensvärd, C. A. (1816) *Resa till Italien, 1870, 1871, 1872. Skrifven 1872 i Stralsund*, Strengnäs, Carl Eric Ekmarck.
8. Goethe, J. W. (2010) *Viaggio in Italia* (Traduzione di Eugenio Zaniboni), Milano, Rizzoli.
9. Gunnarsson, T., Ahlund, M. (2004) *Drömmen om Italien. I: Norlander, Sabrina (Red.), Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 10–15.
10. La Capria, R. (1986) *L'armonia perduta*, Milano, Mondadori.
11. Liguori, M. (2022) Lazaroni između istorije i mita: analiza jedne naročite putopisne pojave, *Književna istorija*, Godina 54, Broj 177, Beograd, Institut za književnost i umetnost, 313–327.
12. Liguori, M. (2012) *Il Grand Tour nel Paradiso abitato da diavoli*, Zbornik za jezike i književnosti Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, Knjiga II, Novi Sad, Filozofski fakultet, 319–327.
13. Liguori, M. (2018) *Ideja Napulja: predstave o raju u kojem obitavaju đavoli*, Beograd: Zavod za udžbenike.
14. Lindberg, B. (2004) *Det antika arvet och Italien. I: Norlander, Sabrina (Red.), Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 15–17.
15. Olausson, M. (2004) *Med Gustav III i Italien 1783-84. I: Norlander, Sabrina (Red.), Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 59–64.
16. Söderlind, S. (2004) *Förord. I: Norlander, Sabrina (Red.), Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 7.
17. West, S. (2004) *The Grand Tour: En historisk bakgrund. I: Norlander, Sabrina (Red.), Drömmen om Italien. Nordiska resenärer i Södern 1750–1850*, Stockholm, Nationalmuseum, 38–47.
18. Živančević Sekeruš, I. (2009) *Kako (o)pisati različitosti? Slika Drugog u srpskoj književnosti*, Novi Sad, Filozofski fakultet.